

De Oude Dijlearm

Y. PORTERS
Conservator

« Tempus fugit »....., een jaar is weerom voorbij. 1979 begon echter ongewoon. Inderdaad deden de voorbije jaren haast geloven dat echte winterse taferelen definitief tot het verleden behoorden en ons nog slechts in herinnering werden gebracht door Pieter Breughel's « winterpret » schilderijen en de daarvan gecopiëerde nieuwjaarskaarten. De winter 1979 zal nochtans bij menig ornitholoog sombere beelden oproepen!

Na enkele weken onverwacht harde vorst werd de maand januari grotendeels bedolven onder een dikke sneeuwvacht. Schilderachtig? Dat wel, maar telkens ik mij naar het reservaat begaf was het met vrees in het hart: niet zelden werden bevroren of totaal uitgeputte vogels opgemerkt waarbij meestal geen hulp meer kon baten. De natuurwetten zijn hard!

Op regelmatige tijdstippen werd aangepast voedsel op vaste en veilige plaatsen uitgestrooid of opgehangen. Door sommigen werd dit overdreven sentimentaliteit genoemd en werd dit typisch menselijk gebaar afgekeurd, zich beroepende op de natuurlijke selectie waar de zwakste gedoemd is tot verdwijnen (« survival of the fittest »), zoals de wereldberoemde bioloog Darwin het samenvatte).

En alhoewel ik zeker niet de bedoeling heb deze uitspraak in twijfel te trekken, meen ik dat in deze milieuvriendelijke tijd - waar het natuurlijk evenwicht grondig verstoord is en waar vele diersoorten zich met de grootste moeite kunnen handhaven - de natuur een handje helpen wel geen kwaad zal kunnen.

Menig vogelaar zal waarschijnlijk ook in zekere zin « goede » herinneringen overhouden aan deze fameuze hongerwinter, want niet alledaagse waarnemingen waren zowel kwalitatief als kwantitatief geen uitzondering: door de honger gedreven kwamen soms heel wat troepen vogels naar onze streken afgezakt, elders verdreven door een meestal nog guurdere winter.

In het vorig jaarverslag was ik enthousiast reeds te kunnen meedelen dat de procedure tot « rangschikking als landschap » van dit reservaat was ingezet. Thans ben ik fier en blij te mogen melden dat de « rangschikking » van het reservaat tevens de kern van het te klasseren landschap « Zennegat » inmiddels realiteit is geworden, wat dus impliceert dat de toekomst van het reservaat « Oude Dijlearm » door deze extra bescherming verzekerd is.

Toch blijft bestendige waakzaamheid steeds geboden, immers een reservaat dient niet alleen goed inwendig beheerd, maar ook uitwendig beheerd; dat impliceert ook een goede bewaking. Wat jaren lang met veel moeite en geduld werd opgebouwd, kan immers in enkele minuten of uren worden vernietigd.

De hoop is dus reëel dat toch nog een stukje half-natuurlijk landschap in het verstedelijkte Mechelen voor de volgende generaties zal bewaard blijven, zodat wij tenminste nog zullen kunnen tonen hoe mooi het vroeger was en nog had kunnen zijn, ware het niet zo geweest dat ruimtelijke ordening in dit land een hol begrip was en niet zelden nog is!

Laten we echter niet de pessimistische toer opgaan! Zoals in het beheersplan voorzien is werd ook in 1979 het vervaardigen en ophangen van nestkasten verdergezet. Bij nagenoeg elk bezoek aan het reservaat werd de Torenvalk (*Falco tinnunculus*) waargenomen.

Deze kleine, sierlijke roofvogel, die houdt van open landschappen waar hij kan jagen in de omgeving van bomen en bossen, had echter weinig nestgelegenheden in het reservaat of in de onmiddellijke omgeving: oude en knoestige bomen vormen vooralsnog een uitzondering. Daarom werd besloten in een hoge Canadapopulier een speciaal geconstrueerde valkenkast op te hangen. Het aanbrenge en doeltreffend vasthechten op een tiental meter hoogte is een heel karwei, waar medeconservator R. Piessens echter weinig problemen mee heeft. Na amper een tweetal dagen werden we rijkelijk beloond, dit niettegenstaande de vrij late datum waarop deze nestkast werd opgehangen (1 april).

Groot was onze vreugde toen wij het koppeltje Torenvalken zagen in- en uitvliegen: zij hadden snel begrepen dat deze nieuwe woonst « sleutel op de deur » voor hen bestemd was.

Enkele weken later bewees het druk heen en weer vliegen met prooien dat het broedsel geslaagd was. Het aantal jongen hebben wij niet met zekerheid kunnen vaststellen, teneinde geen overbodige risico's te nemen. Dat er dankzij deze geslaagde ingreep enkele Torenvalken zijn bijgekomen, daar twijfelen wij niet aan en dat is dan toch het belangrijkste na een hongerwinter die ook het aantal Torenvalken sterk heeft uitgedund.

In elk geval zijn dit onvergetelijke momenten waar iedere natuurbeschermer grote voldoening van heeft!

Vrij talrijk waren ook dit jaar de Kuifeenden (*Aythya fuligula*); minstens drie broedpogingen werden tot een goed einde gebracht.

Spijtig genoeg liet het traditioneel koppel Bergeend (*Tadorna tadorna*) na enkele weken op het reservaat te hebben doorgebracht, tegen alle verwachtingen in, in april verstek gaan. Dit jaar dus geen donzige jonge bergeendjes. Laat ons hopen dat in 1980 het reservaat deze prachtige eend opnieuw bevalt, zoals voorheen. Mocht dit niet het geval zijn, dan dringt een nader onderzoek zich op en kan onder meer het aanleggen van kunstmatige nestgelegenheden tot de mogelijkheden behoren.

Evenmin mochten wij dit jaar de IJsvogel (*Alcedo atthis*) begroeten, meer dan waarschijnlijk als gevolg van de voor deze soort eveneens moordende winter die dit broos juweeltje in de meeste gevallen niet heeft overleefd.

Wanneer een « come back » voor deze soort? Ook de Ransuil (*Asio otus*) scheen ons - om dezelfde reden? - in 1979 verlaten te hebben. Een voor dit reservaat vermeldingswaardige observatie was de waarneming van een vijftal fouragerende Scholeksters (*Haematopus ostralegus*) op 26 april. Toen ik die dag op weg was naar het reservaat, werd mijn aandacht reeds vanop vrij grote afstand gevestigd op de voor deze soort typische luidruchtige roep « te piet, te piet, te piet ». Dit geluid klonk mij op dat ogenblik vertrouwd in de oren, daar ik net van een verblijf op het waddeneiland Textel terug was waar deze waadvogel veel voorkomt en waar zijn roep dan ook dag en nacht te horen is. Niet zonder reden is deze vogel dan

Een onverwachte verschijning: de Scholekster

Torenvalkwijfje

ook het symbolisch embleem van dit mooie eiland geworden waar hij door zijn bewoners « de bonte piet » wordt genoemd.

Deze Scholeksters in voorjaarstrek namen rustig de tijd om in dit kleine wetland te verpozen en de nodige energie op te slaan alvorens verder te trekken. Hieruit blijkt nogmaals de levensnoodzakelijkheid van een keten van waterlandschappen zonder welke biotopen deze en zeer vele andere vogelsoorten rechtstreeks in hun voortbestaan bedreigd worden. Het wordt dan ook de hoogste tijd dat de Conventie van Ramsar (1971) in ons land wordt toegepast.

Verder wil ik u gerust stellen dat de « traditionele » broedvogels het behoorlijk hebben gedaan op het reservaat en heel wat jongen hebben grootgebracht: de Wilde eend (*Anas platyrhynchos*), de Meerkoet (*Fulica atra*), het Waterhoentje (*Gallinula chloropus*) maar ook de Kievit (*Vannellus vanellus*) deden hun best, om dan niet verder uit te weiden over onze kleinere bosvogels.

En tot slot, nog een woordje over de flora. Sinds enige tijd heeft ook de voor deze streek niet alledaagse Gele dovenetel (*Lamium galeobdolon*) in het reservaat haar intrede gedaan waar zij broederlijk naast de Brandnetels met haar opvallende gele bloempjes de rand van het reservaat verfraait.